

سقط جنین، رهاورد سیاست‌های عجولانه افزایش جمعیت

طرح: قانون

طبق معمول بزرگترین صدمه به زنانی وارد می‌شوند که در مسیر سقط جنین می‌خواهند که از این حاملگی ناگهانی فرار کنند.

سمیه جاهد عطائیان -

به گزارش قانون، بحث کاهش رشد جمعیت و حواشی مربوط به آن که به بیلبوردهای (با یک گل بهار نمی‌شه) رسید، بسیاری از کارشناسان، مددکاران و آسیب شناسان اجتماعی را برآن داشته است تا هریک در مورد معضلات پیش‌روی کاهش رشد جمعیت و تبعات منفی آن اظهار نظر کنند اما هر یک از این صاحب نظران بر این موضوع تفاهم دارند که برای افزایش رشد جمعیت لازم است سیاست‌گذاری‌هایی در سطح کلان داشته و زیرساخت‌های لازم را در این زمینه فراهم کرد چرا که تبعات اجرای سیاست‌های عجولانه و فاقد کارشناسی و علمی، می‌تواند به مراتب بدتر از معضل کاهش رشد جمعیت تمام شود، اما گویا با وجود نگرانی‌های این کارشناسان، برخی از دستگاه‌ها و مسئولان نسبت به اجرای سیاست‌های عجولانه در این ارتباط اصرار می‌ورزند، در همین ارتباط با امیر محمود حریرچی، مددکار و آسیب شناس اجتماعی گفت و گویی انجام دادیم که در پی می‌آید:

آقای دکتر مدت زمان کوتاهی است که شاهد تبلیغاتی در سطح شهر برای افزایش زادو ولد هستیم که البته این روزها نقل قول برخی از منبرها، جلسات کارشناسی و غیر کارشناسی نیز شده است، ارزیابی شما از این فضا چیست؟

بله، قبل از دیدن این بیلبوردهای تبلیغاتی در شهر، از طریق همکاران و دانشجویانم با خبر شدم، واکنش دانشجویانم به این بیلبوردها، که البته جامعه شناسان و جمعیت شناسان آینده هستند، چیزی جز تعجب و تمسخر نبود. در واقع این نوع بیلبوردهای تبلیغاتی تنها جنبه احساسی داشته و جز اتلاف وقت و صرف هزینه‌های بالا، ثمره دیگری نخواهد داشت. شهرداری تهران نیز که متولی انجام چنین کار تبلیغاتی بوده لازم است به جای صرف هزینه در این ارتباط، برنامه ریزی بهتر و دقیق تری برای مشکلات شهری بیندیشد و این کار مهم در راستای رفع دغدغه‌های مربوط به جمعیت را به افراد کاردان و کارشناس واگذار کند. درواقع شهردار تهران و معاونان وی درک و اطلاعات کامل و کارشناسی درمورد مسائل جمعیتی ندارند و متأسفانه ثمره دخالت آنها در این موضوع مهم و علمی به این بیلبوردهای تبلیغاتی سوال برانگیز و غیر کارشناسی ختم شده است.

به نظر شما این قبیل تبلیغات چه تاثیری روی عامه مردم دارد؟ اصلا مباحث مربوط به جمعیت و کاهش آن با تبلیغات صرف قابل افزایش است؟

اگر بخواهیم اقدام مفیدی برای افزایش جمعیت و رفع مشکلات مربوط به آن انجام دهیم لازم است سیاست‌های خود را تغییر دهیم. در حالی که متأسفانه سیاستمداران عوامل موثر بر افزایش و کاهش جمعیت را نادیده گرفته و تصور می‌کنند که بدون اعمال سیاست‌های خاص و اصولی، تنها با تبلیغات می‌توان در این زمینه کاری کرد. در سال‌های گذشته که با شعارهای گوناگون اعلام شد «فرزند کمتر، زندگی بهتر»، این شعار تا مدت‌ها نتیجه ای به همراه نداشت اما به تدریج، با کاهش میزان مرگ و میر کودکان در کشور، افزایش سطح تحصیلات عموم مردم به ویژه زنان و دختران و گسترش سطح اشتغال میان آنها، افزایش تعداد دختران دانشجو نسبت به مردان و بالا رفتن هزینه‌های زندگی، تورم و مشکلات اقتصادی همه و همه دست به دست هم دادند تا میزان تمایل مردم به سمت تک فرزندی بیشتر شده و

خانواده‌ها نیز از به دنیا آوردن فرزندان بیشتر جلوگیری کنند. بنابراین تجربیات سال‌های گذشته نشان داده است که تبلیغات صرف اثری روی ازدیاد یا کاهش جمعیت نداشته بلکه اعمال سیاست‌های مختلف اجتماعی و اقتصادی در این زمینه بسیار اثر گذار بوده است. مسئله تنظیم خانواده یک مسئله کاملاً شخصی است و نمی‌توان تنها با شعار و تبلیغات جمعیت را زیاد کرد.

از دیدگاه شما عوامل تاثیر گذار بر کاهش رشد جمعیت در کشور به چه مواردی بر می‌گردد؟ البته تمام این موارد بارها از سوی کارشناسان بررسی و اعلام شده‌اند، اما شما که با جوانان و دانشجویان زیادی در این ارتباط سروکار داشته و از نزدیک با مشکلات آنها برخورد می‌کنید، علت را در چه می‌بینید؟

اما با وجود بررسی‌های همه جانبه، هنوز گوش شنوایی برای آنها وجود ندارد. در این زمینه تحقیقات زیادی همراه با دانشجویانم انجام شده است تا بدانیم به چه دلیل مردم تمایلی به داشتن یک یا دو بچه بیشتر ندارند. یکی از موارد به از بین رفتن ارجحیت‌های جنسی باز می‌گردد، یک دوره از زمان، همه دوست داشتند که پسر داشته باشند، اما امروزه در تحقیقات مشخص شده است که چنین ترجیحی وجود ندارد. به همین دلیل یک خانواده با داشتن یک دختر هم، دیگر برای داشتن فرزند پسر اقدامی نمی‌کند. عامل دیگر به مشکلات مربوط به ازدواج جوانان، بالارفتن سن ازدواج، مشکلات اشتغال و مسکن باز می‌گردد، مردان به دلیل مشکلات مسکن و اشتغال از خواستگاری رفتن و ازدواج چشم پوشی کرده و زنان و دختران نیز با افزایش سطح تحصیل و رسیدن به جایگاه اجتماعی و شغلی، تن به ازدواج نمی‌دهند. همانطور که مشاهده می‌شود 70-60 درصد از جمعیت دانشجویان در مقاطع مختلف تحصیلات دانشگاهی به دختران اختصاص یافته است.

می‌توان این گونه گفت که رشد توقعات افراد از زندگی و اجتماع نیز یکی دیگر از دلایل عدم استقبال جوانان به ویژه زنان به فرزندآوری بوده؟

بله، تحت هیچ شرایطی نمی‌توان دختران مجرد و ازدواج کرده را از تحصیلات و رسیدن به جایگاه اجتماعی بالاتر منع کرد. چون برای رسیدن به این جایگاه تلاش و هزینه کرده‌اند، پس در این میان دولت باید کمک کند.

زیر ساخت‌های دولت و مدیریت‌های اشتباه زمینه ساز این مشکلات یا افراط و تفریط‌ها شده است، حالا دولت چگونه می‌تواند حمایت کند؟

برای بچه دار شدن شرایطی لازم است که دولت باید شرایط آن را فراهم کند. همین جوانانی که نمی‌خواهند سه فرزند داشته باشند باید تشویق شوند، باید خیالشان از بابت همه چیز آسوده شود تا به داشتن فرزند بیشتر گرایش پیدا کنند. یک خانم شاغل باید بعد از زایمان، بدون دغدغه مرخصی طولانی مدت برای نگه داری از فرزند و شیر دهی داشته و بعد از زایمان نیز پاداش کلان بگیرد. در حالی که متأسفانه در حال حاضر بعد از زایمان، از کار بی‌کار شده و نیروی دیگری جایگزینش می‌شود.

حدود دو سال از زمانی که نگرانی‌هایی از سوی مقام معظم رهبری در مورد کاهش رشد جمعیت مطرح شد، سپری می‌شود، در طول این مدت جز سخنرانی و اظهار نظر و طرح‌های نیمه کاره اقدامات کارگشا و اصولی دیگری صورت نگرفته است، ارزیابی شما از اقداماتی که تا کنون برای حل این مشکل انجام شده چیست؟

با شما موافق هستم، به عنوان نمونه یک طرح یا قانونی تحت عنوان افزایش مرخصی پس از زایمان وجود داشت که بدون داشتن ضمانت اجرایی لازم و عملی مسکوت مانده است. در حالی که این مرخصی در کشورهای توسعه یافته تا دو سال ادامه داشته و زنان پس از زایمان با مشکل اخراج و بیکاری روبه رو نشده و پاداش می‌گیرند، اما در کشور ما زنان در این زمینه دغدغه‌های زیادی دارند. پس تا به امروز به جز سخنرانی و تبلیغات، اقدام دیگری برای رشد جمعیت انجام نشده است. در صورتی که طبق دین اسلام و توصیه‌های قرآن مادر باید دو سال به فرزند خود شیر دهد، در حالی که سازوکار آن در کشور فراهم نیست. مادری که به خاطر مشکلات مادی و رفاهی، بیرون از منزل کار می‌کند، چه طور می‌تواند دو سال تمام به کودک خود شیر دهد؟

این طور که معلوم است، زنان به عنوان مادران آینده مد نظر و مورد توجه برنامه ریزان کشور نیستند، آیا نگرانی‌های زنان برای فرزندآوری تا این اندازه بی اهمیت و بدون ارزش لازم برای اصلاح است؟

ببینید، مسئولان و برنامه ریزان در نهایت برای موفق شدن در زمینه جمعیت و رفع دغدغه‌ها، باید «زنان» را مدنظر و محور قرار دهند. در حالی که به زنان در این زمینه کمتر توجه می‌شود.

بیشتر توضیح می‌دهید؟

بله؛ خانمی که قصد دارد برای بارداری اقدام کند، از 6 ماه قبل باید برای آزمایشات لازم و چکاپ‌های دوره‌ای قبل از زایمان مثل قد و وزن، دندان پزشکی، وضعیت فشار خون، تغذیه، آزمایشات ژنتیک و... اقدام کند، باید برای 9 ماه بارداری و کارهای درمانی مربوطه و نگاه داری از جنین تدارک ببیند، یک زن قبل از بارداری علاوه بر نگرانی‌های مربوط به هزینه‌های سرسام آور زایمان طبیعی یا سزارین،

دغدغه دارد که برای نگه داری از فرزند و شیردهی بعد از بارداری چگونه با کارفرما کنار آید و موقعیت اجتماعی خود را حفظ کند. موضوع مهم دیگر زنان نابارور هستند. علاوه بر اینکه وضع حمل و زایمان هزینه دارد، زوج‌های نابارور که 15 تا 20 درصد از زوج‌های جوان را شامل می‌شوند، برای هر دوره از درمان حداقل 5 میلیون تومان هزینه می‌کنند. بدتر از آن این است که اگر مردی در ناباروری زن مقصر بوده و مشکل داشته باشد، کمتر برای درمان مراجعه می‌کند و زنان مسئول اول و آخر باروری در کشور ما هستند، پس زنان باید محور اصلی برنامه‌های حمایتی دولت قرار گیرند.

به نظر شما آن دسته از زنانی که مادر شده و از این حمایت‌ها برخوردار نیستند با چه مشکلاتی روبه‌رو هستند؟

نه تنها زنان، بلکه یک خانواده به سختی فرزند خود را بزرگ می‌کند؛ دسته‌ای از زنان از کار خود فاصله گرفته و تنها با حقوق همسر خود زندگی می‌کنند که البته مشکلات مالی و فشار روحی و روانی حاصل از آن را نمی‌توان نادیده گرفت. مشکلات مالی و مسکن این زوج‌ها از جمله بزرگترین مشکلاتی هستند که به امنیت روحی و روانی خانواده‌ها آسیب جدی می‌زنند. متأسفانه آمارو ارقام‌های روز افزونی در زمینه طلاق منتشر می‌شود، علاوه بر زوج‌های جوانی که بچه دار شده‌اند، مشکلات مالی و معیشتی به طلاق بسیاری از آنان ختم شده است که هنوز صاحب فرزند نشده‌اند، وقتی از هر 5 ازدواج، یک ازدواج به طلاق می‌رسد، فرد طلاق گرفته از دور و چرخه بارداری خارج می‌شود، پس باید آمار طلاق کاهش یافته و در کنار آن برای ازدواج صحیح و انتخاب‌های درست آنها برنامه ریزی شود. برای اینکه طلاق رخ ندهد باید انتخاب درست صورت گرفته و آموزش مهارت‌های زندگی، اجتماعی، همسرایی و همسر داری به جوانان آموزش داده شود. ضمن این‌که متأسفانه متوسط سن ازدواج دختران در شهرها به 25 سال و در روستاها نیز به 21 سال رسیده است و زوج‌های جوان به تدریج از دور باروری خارج می‌شوند.

پس با آسیب‌شناسی مسئله کاهش رشد جمعیت به چرخه‌ای از مسائل ریزو درشتی می‌رسیم که نشان می‌دهد، جمعیت از تمام آنها تأثیر پذیرفته است، اما گویا مسئولان نسبت به تأثیر تمامی این عوامل بی‌توجه هستند، این مسئله چه پیامدهایی به دنبال خواهد داشت؟

به همین دلیل است که گفته می‌شود نرخ فعلی رشد جمعیت، حاصل تلاش‌های صورت گرفته در طول 20 سال است. به همین دلیل اگر بخواهیم نرخ رشد جمعیت افزایش یابد، باید 20 سال و حتی بیشتر حوصله و برنامه ریزی داشته باشیم. برنامه ریزی‌های کلان در جهت ارتقای وضعیت اقتصادی مردم، کاهش نرخ بیکاری، تورم و دغدغه‌های دیگر جوانان و زوج‌هایی که نسبت به بار مالی حاصل از فرزند آوری نگران هستند. کاهش میزان ازدواج، رشد طلاق، مشکلات مالی مربوط به درمان زوج‌های نابارور، همگی از جمله مسائلی هستند که برای اصلاح روند افزایش جمعیت، نیاز به توجه دارند و باید قبل از همه در این راستا برنامه ریزی کرد. پیامد مهمی که کشورمان را درگیر خواهد کرد، مسئله نیروی کار متخصص و ماهر است؛ چرا که برای رسیدن به مرحله توسعه یافتگی به این نیروی متخصص و جایگزینی آنها با بازنشستگان احتیاج داریم در حالی که کاهش جمعیت می‌تواند ما را با مشکلاتی روبه‌رو کند که البته سیاست‌های غلط کشور ما برای جذب مهاجر و نداشتن جاذبه‌های لازم برای آنها، می‌تواند کشور را در راه توسعه یافتگی با مشکلاتی روبه‌رو کند.

اگر چه سیاست‌های مربوط به رشد جمعیت و ضرورت اجرای آن در کشور ما به شدت احساس می‌شود، اما اگر زوجی آمادگی لازم برای بچه دار شدن را نداشت، چه تکلیفی دارد؟ یعنی سیاست‌های حمایتی نباید برای حمایت از آنها به کار آید؟

ببینید، وزارت بهداشت زمانی اعلام کرد که سیاست‌های «سلامت جمعیت» را جایگزین سیاست «کنترل جمعیت» کرده است. اما شنیده شده است که برخی از مراکز وسایل پیشگیری از بارداری را توزیع نکرده و بسیاری از زوجها از کیفیت وسایل پیشگیری از بارداری مثل کاندوم انتقاد دارند که نمونه‌های توزیع شده، فاقد کیفیت هستند، پس باید در این زمینه هشدارهایی در مورد افزایش آمار سقط جنین غیر قانونی و مرگ و میر زنان داده شود؛ کافی است مادر یک ماه متوجه به تأخیر افتادن عادت ماهانه خود شود، بلافاصله بعد از باخبر شدن از بارداری، به ترفندهای مختلف، در روستا و شهر به هر دری می‌زند تا بچه را سقط کند. جان خود را به خطر انداخته و با معلولیت‌های زیادی روبه‌رو می‌شود، همین طور که در حال حاضر طبق آمارهای غیررسمی، در سال حدود 90 هزار مورد سقط جنین در کشور به دلیل حاملگی‌های ناخواسته رخ می‌دهد و 5 هزار مادر نیز از خونریزی‌های شدید و دیر رسیدن به مراکز بهداشتی و اورژانس از این حاملگی ناخواسته و ناگهانی تلف می‌شود. طبق معمول بزرگترین صدمه به زنانی وارد می‌شوند که در مسیر سقط جنین می‌خواهند که از این حاملگی ناگهانی فرار کنند. پس مسئولان باید در این زمینه به صورت همه‌جانبه کاری کنند. چرا که به همین دلیل است که می‌گوییم «زنان» باید محور برنامه و اقدامات دولت قرار گیرند. در غیر این صورت فاجعه‌ای در زمینه مرگ و میر مادران و زنان در راه خواهد بود.

پس با وجود تبعات یک جانبه‌نگری در مورد افزایش جمعیت که در مورد آنها صحبت کرده و هشدارهایی دادید، دغدغه‌های مقام معظم رهبری در مورد جمعیت و کاهش رشد آن نیز به بررسی همه‌جانبه از سوی کارشناسان نیاز دارد.

بله؛ مقام معظم رهبری در این زمینه کاملاً درست و منطقی اعلام خطر و نگرانی کرده است، کاهش رشد جمعیت در ایران یک خطر بزرگ است؛ اما مخاطب ایشان مردم نبودند، خطابشان مسئولان و صاحب‌نظران بوده و دقیقاً خطاب به مسئولان و صاحب‌نظران اعلام کرده‌اند که علت بی‌میلی خانواده‌های ایرانی نسبت به فرزند آوری را بررسی و موانع برطرف شود. وزارتخانه‌های بهداشت و درمان کشور، کشاورزی، رفاه و تعاون و تمام وزارتخانه‌ها و دستگاه‌های دیگر، باید از دادن آمارهای روزانه در این زمینه و بزرگ‌نمایی عملکرد خود

خود داری کرده و با عزم ملی در این زمینه تصمیم گیری و مشکل گشایی کنند به دلیل اینکه در تبلیغات خود، بدون فراهم کردن سیاست‌های حمایتی، به صورت صرف مردم را به زاد و ولد تشویق کنیم، کار اشتباهی کرده‌ایم.

17 دی 1392

منبع: <http://goo.gl/7vok8E>